

סכודניצה

מאת יוסף קיטאי

א. פני העיר

העיירה סכודניצה, מוקפת הרים וערוות, שוכנת ליד הכביש המוביל מדרוהוביץ לטורקה ונמשך הלאה להרי הקרפטים. במרחק 3 קילומטר מהעיירה שוטף ועובר הנחל טריו. את העיירה מקיפים כפרים שונים: קריפיבניק, ריב-ניק, מירדאן-הלאסק – מצד אחד; מצד שני – לאסטובה, אשונקה; ומצד שלישי, לעבר סקולה. הכפר אוריטץ, פרי פרוסטינה, פדורדצה, ועוד. העיירה סכודניצה לא הצטיינה בשום דבר מיוחד, מלבד מעיינות נפש שהיו בה.

עם כניסתך לתחומה של העיירה מיד הרגשת וראית ושמעת אותה נמצא בשטח הנפש. שכן יומם ולילה הרעישו המנועים. בחציצאם ממעמקי האדמה את חומר הגלם שעבדו ממנו את הנפש, הבנוין, ועוד דברים שונים. העיירה כולה התפרנסה וחיה מחחומר הזה. החומר נשלח לרחבי העולם והביא שפע ועושר לכל הסביבה אשר תושביה היו מברכת אדמה זו ומצאו בה את קיומם.

היתה זו עיירה של חסידים וחרדים. תושביה היהודים היו כמעט כולם מהדור הקודם. שני בתריכנסת היו בה. בית הכנסת הגדול, שנבנה ע"י משפחת באקנרוט, והקלויז הקטן, זה בית המדרש החסידי, שהוקם ע"י ר' מגדל זלינגר ור' אריש (אהרן) שטיין, מתושביה ועסקניה הראשונים של סכודניצה. בבתי כנסת אלה התפללו בצבור יומיום בוקר וערב, ואחר חפלת ערבית התקיים שיעור בגמרא או בעין יעקב, בשבת, בשעות של אחה"צ. נתן ר' אריש שיעור בצדק רבה בפני יהודים קשישים.

הפרנסה היתה מצויה בשפע בין יהודי סכודניצה. שהיו בעלי מכרות נפש או שותפים לבעלי המכרות, או – עובדים פקידים אצל בעלי המכרות. היו גם יהודים שעבדו כסועלים במכרות או במנועים. כן היו חברות שהעדיפו במיוחד פוע" לים יהודים. הפרנסה היהודית „נארטנברג" העניקה לכל פועל יהודי שעבד אצלה 25 שנה – פנסיה לכל ימיו וגם סי בצורת שיעון של זהב.

מצב הסוחרים היה טוב, ואי"אלה מהם אף נעשו עשיר

רים, שכן הסביבה היתה כולה צפושה באוכלוסיה שהיתה צרכן גדול.

עד לשנת 1920 לא הורגשה בכלל האנטישמיות. אדרבה, היהודים עמדו בדרגה גבוהה משכניהם הלא-יהודים, שכן הרבה מהיהודים היו בעלי מכרות והתייחסו כלפי עובדיהם בצורה אנושית. כשהגיעו ימי הג נוצרי, או ימי בחירות לעיירה או לפולמנט, היו נוהגים בעלי המכרות היהודיים וגם יתר היהודים העשירים, לחלק מתנות. במשך הרבה שנים שימש כראש העיירה מר אהרן לברבוים.

העיירה היתה מורכבת מרחוב אחד ארוך, וכל בתיה היו של יהודים, וזה. אע"פ שמחיר הקרקע לבנייה היה גבוה מאד. התגורר שם אמנם גוי אחד, אך שפת הדיבור שלו היתה כמעט אך ורק אידיש.

העיירה הקטנה הזאת היתה ידועה מאחר שממנה יצאו סכומי כסף גדולים לדבוי צדקה שונים, ואכן, בגלל זה שיהודי סכודניצה היו נותנים צדקה ביד רחבה ביקרו בה שד"רים ונגיגי מוסדות צדקה שונים כמעט בכל יום.

ביחוד הצטיינה העיירה סכודניצה בשנת 1914, עם פרוץ מלחמת העולם, במצוות הכנסת אורחים. העיירה שוכ" נת, כאמור, בדרך להרי הקרפטים, הנמשכים עד להונגריה, בחדשים הראשונים של המלחמה. אוגוסט, ספטמבר, אוקט" בר 1914, עברו דרך העיירה 100.000 נפש מהפליטים שברחו מכל הסביבה הזאת להונגריה. תושבי העיירה הראו מדה גדולה של הכנסת אורחים. בכל בית יהודי בישלו ואפו יומם ולילה כדי להסעיד את לבם של הפליטים, ונתנו מקומות לינה לעשרות אלפי נפש חנים אין כסף.

העיירה הזאת התברכה באמת בחורה גדולה במקום אחד. כדי לתאר את כל היהודים היקרים שבעיירה זו, את הטיפוסים השונים שהיו בה, על כל מעלותיהם וחסרונותיהם, יש צורך בחיבור ספר גדול. אני אסתפק בחוכרת אישים אחרים שהתבלטו ביותר בחייה של העיירה הזו, מתוך אנשי ה„כלי-קודש", אוכזר את הרב אייכנשטיין המכובד, את ר' אברהםצ"י השוחט, את ר' קאציק, מלמד הגמרא, ואת ר'

היה מסור בנופו ונפשו. הוא היה בעל לב פתוח לחושטת עזרה לכל נצרך. כל ימיו עסק בצרכי צבור באמונה. כל האדמוריים שהיו מבקרים בעיירה היו מתאכמנים בביתו. בכלל יש להגיד כי כל אנשי העיירה היו תמיד דרוכים ומוכנים להגשת עזרה לכל נזקק. בעיירה היו מחסנים אחרי נצרך כדי לעזור לו.

בעיירה היו גם משכילים. גוסבלט, רוטברג ומשפחת קיטיגורודסקי.

מומן לזמן היה בא לעיירה מגיד ומושיע בבית המדרש. מגיד מהסוג הרגיל, הבינוני. היה נגיש בערב של יום חול פשוט לבמה או ל„עמור“ (שטנדר) שליד ארון הקודש. מכה בו בידו להשקטת הקהל ומתחיל בדרשתו. מגיד מהסוג הזה לא היה למדן גדול. דרשתו, שהסתובבה מסביב לפסוק בתהלים, או בקהלת, לא הצטיינה בעמקות ובגאונות. אך לא היה זה העיקר. שכן המטרה הייתה לעורר את רחמנות הקהל על בני ביתו שהשאיר אי־שם בעניים. לאחר תפילת מעריב, עמד המגיד ליד הכניסה וצלחת בידו וקהל המתפללים היה זורק לחוכה מטבעות נחושת. מובן כי הוא לא צבר הון גדול מדרשותיו.

מגיד מסוג גדול יותר היה מושיע בדרשה בשבתות. בליל שבת הייתה תלויה על דלת בית המדרש מודעה בנוסח הודיע: „מחר אייה. שבת פרשת... בשעה... ידרוש המגיד המפורסם בעניא דיומא“. לשיטת דרשת מגיד כזה היו נוהגים להקדים ללכת אל בית המדרש. מגיד מהסוג הזה היה למדן ובהמשך דרשתו היה נטפל לאיוו סוגיא בתלמוד ומקומות קשים בשיס וליישובם בדרך הפלפול. למחרת יצאו לרחוב שני בעלי בתים יחד עם המגיד לאסוף כסף לטובת המגיד.

גם „משולחים“ מארץ ישראל היו מבקרים בעיירה, שהופיעו לעתים בלבוש מור.

ב. ימים נוראים

בבית המדרש יכולנו תמיד להכיר באיוו תקופת שנה ולפני איוו חג או מועד אנו נמצאים. בואו של ר"ח אלול מורגש היה מיד בבוהמרי בזה. שהתחילו מוזמן לזמן באמירת „תהלים“ וכן התחילו לעתים קרובות לבחון את השופר. חבורת נערים הייתה נטפלת לשופר ומנסים כוחם בו. ברם, יוסל השמש, יהודי קפוד, שמלבד מקצוע השמשות היה גם מלמד דרדקי, היה רודף את הנערים כשרק הבחין כי הם מתחילים להתעסק בשופר. הוא היה לוקח מהם את השופר ומנרש אותם. שבוץ ימים לפני ראש השנה התחיל השמש ללכת לילה־לילה על פני רחובות העיירה ולעורר את תושביה היהודיים לקום ל„סליחות“. היה זה דוקא בשעות השנה העמוקות ביותר, ופתאום: חך במרים! השמש

יוסף המלמד, שמלא גם את התפקיד של שמש. בעיירה הייתה רווחת אימרה, שמי שלא טעם את טעם המגלב של ר' יוסל בערב יום כפור, לא טעם טעם של יום כפור.

זכות גדולה הייתה לעיירה סכודניצה, שגור בה במשך כמה שנים הרב הגאון וראש הישיבה ר' אברהם קיטיגורר דסקי ואחיו ר' אליעזר. שני אחים אלה הבניס לעיירה את אור התורה ותודות להם נעשתה סכודניצה למקום תורה. מבין העשירים הייתה ידועה בסכודניצה משפחת באקנרוט, מבין „היהודים היפים“ — ר' אלימלך ב. איצ'עלע טארן, נטע ברטשלה, טבל ברום.

הגבירים היהודים בסכודניצה הצטיינו במעלה גדולה: עם היומם בעלי מכרות ועמרי נכסים. המשיכו ללכת בדרך כיו של עשיר העיר ר' אברהם צי באקנרוט. ניהלו בית יהודי, באו בבית שידוכים עם משפחות רבנים ויחסנים. למרות היומו אישיות לא רק בעיירה כי אם גם בחוגי הממשלה. בכל זאת התנהג ר' אברהם צי באקנרוט בצניעות ובפשוטות. טיפוס של „עמך“. כל מי שרצה יכול היה לתפוס אותו ברחוב לשם שיחה ולשם סידור ענין חשוב, וגם לבקר בביתו כמו בבית קרובו בכל שעה שרצה בכך, וכך התנהגה כל המשפחה.

היו אלה יהודים טובים, בני תורה ומלאי מעשים טובים, אוהבי רבנו ומרחמי רבנו, ששקדו מאד על קיום מצות הכנסת אורחים ומרבים במצוות צדקה לעניים בסכומים גדולים.

לאסוננו ולדאבון לבנו אין לנו שיור מכל היהודים היקרים האלה, מכל אלה הנשמות היקרות ומכל הרביש וההון הרב הזה. אחדים מהם נצלו בדרך נס, אחדים מכל המשפחה הגדולה הו נמצאים כאן בארצנו. כשאנו מהרהרים בדבר ומעלים על דעתנו גם את כל מליני הדולרים שהלכו לטמיון, ואנו ממישיכים במחשבתנו: אילו הייתה ליהודים היקרים האלה קצת יותר הבנה לציון ולבנינה — כי או אחרים לגמרי היו פני הדברים.

בעיירה סכודניצה היו חסידים של אדמוריים שונים. היו שם בעיקר הרבה חסיד בלו, שנסעו מוזמן לזמן לבלו וגם שלחו לו „מעמדות“, ראש קבוצת חסיד בלו היה ר' אהרן שטיין, בקבוצת חסידים זו התבלטו גם בני משפחת מילר.

אחד מבין העסקנים הפעילים ביותר היה ר' מגדל ולינגר, בעל הדרת פנים ודמות פאטריארכאלית. הוא היה גבאי בקליוו, חבר ב„חברה קדישא“ ולינת צדק. בכל אלה

* לחסידים בפולין נליציה יש מנהג — שמקורו במנהג עדות ספרדיות ססוימות — לספוג „מלקות“ בערב יום־כפור אחרי צ. ה„מלקות“ מבוצעת ע"י שיש בית־הכנסת במגלב. — רצועת ער מיוחדת לכך, ותן מספרות על עונות שהיבים עליהם מלקות.

ואהבת המולדת, והם ממשכימים בעקבות אביהם את חיי הפעילות והעסקנות בצרכי צבור בתל-אביב.

פסח הסבל

אלו נשאלתי בימי ילדותי מיהו אחד מליני הצדיקים המתהללים בעיירתי, הייתי עונה ללא הסוס ופקסוק כי פסח הסבל הוא אחד מהם. היתה זאת דמות משונה של יהודי מאובק תמיד אבקת קמח, גבוה היה ואיש ופניו מגושמים מאד. ידיו היו גסות וחזקות ביותר. זקנו היה משונה ביותר מאותם הוקנים שאינך שוכח אותם לעולם. לנאורה זקן היה האיש, אולם כחו היה במתניו לפרוק מאות שקי קמח ביום אחד. בגדיו היו מטולאים וחבל עבה למתניו כל שעות היום. פרנסתו של ר' פסח היתה, כאמור, על סבלות. ובעיירתי לא היו רבים הנזקקים לסבל. בעל מחסן הקמח הירודי בעיירה היה מעסיק את ר' פסח בקירי ענות. חוץ מזה היו נמצאות עבודות סבלות בהודומניות שונות וביתוד בערבי פסח בזמן העברה מדירה לדירה, וכדומה, ר' פסח לא חי ברווחה, זה היה יודע לכל. לברשו, מאכלו וכלי ביתו לא היו מהודרים. ובכל זאת מכובד היה הסבל הזה על כולם.

מי זה הראשון המקדים למקוה לטבול בבקרו של שבת בימי כפור לוחט, הרי זה ר' פסח. מי זה יושב כל הלילה לילי שבועות בבית הכנסת וקורא תקון ליל שבועות, אם לא ר' פסח. ומי זה נשאר בליל יום כפור בבית הכנסת כל הלילה וקורא תהלים — אף זה פסח הסבל. לא היתה שמחת מצוה אחת בעיירה שמקומו של פסח הסבל נפקד בה. בכל מקום ובכל זמן ראייתו בא אינו נדחק, שמח עם בעל השמחה וסובל עם קשי היום. בשבתות ובמועדים היה נוהג לעבור לפני התיבה להתפלל שחרית או תפלה אחרת. הוא היה נוהג לקרוא בתורה בקביעות. לעולם לא ראייתו טועה בשעת הקריאה בתורה, מכאן ראייתו שכנראה למדן גדול הוא האיש הזה. ורק, לפני יציאתו בחר בסבלות. הרי זה לא יתכן אחרת.

קולו של ר' פסח היה צרוד ועבה. היה זה סבל גושני לשמוע אותו עובר לפני התיבה או קורא בתורה. משום מה בחרו דוקא בו למלאכת הקודש? אין זאת כי קודש ונכבד מאד האיש הזה. ומי יודע אם בלילות אין הוא לומד תורה יחד עם אליהו הנביא, וכי מלתא זוטרתא היא? יהודי רץ למקוה לטבול בחורף ובקיץ, אינו טוסח על שום תפלה, מקיים את כל התורה כולה בדחילו ורחימו, רץ ועושה גמילת חסד כל הימים, מתפרנס מיגיע כפיו, עוסק בתורה בכל שעה פנאי, לומד מדרש ואגדה בשבת אחרי-צ. אכן, צדיק גדול הוא ר' פסח, אחד מליני הצדיקים הנסתרים. איזה מין חנינא בן דוסא המסתפק בקו הירובים והעולם קיים

הכה בו בטיטוס שהיה מועד לכן, בהכריוז את מלות ההתעוררות המוקבלות: „עורו נא, קומו נא לתפלת סלי-חות! לא היה מנוס מזה, וחורוי תרדה, מהקור ומאימת יום הדין הממשמש ובא. גם יחד, קמנו והלכנו ל„סליחות“.

את ימי ראש השנה בילו בבית הכנסת בתפילה תוך התלהבות. לתפילת „תשליך“ לא היה צורך ללכת מרחק רב כי הנהר עבר בתוך העיירה. את מהותם וייתורם של עשרת ימי השובה אפשר היה להכיר מעל פני כל יהודי. בערב יום הכפור היתה נסוכה פשוט אימה על כל העיירה. ענין הכפירות, הכנת נרות השעווה הגדולים לבית הכנסת, בקורייבית לשם התפייסויות ובקשת מחילה מאחד לחברו. תפילת מנחה נערכה בשעה מוקדמת. עם כניסת לבית הכנסת נתקלו עיניך במספר רב של „קערות“ ועליון כתר בות של מוסדות שונים. וכל באי בית הכנסת, אפילו העני ביותר, היה לומך תקון קערות אלה איוה סכום כסף שהוא בצדה של ה„בימה“ היה עומד שמש בית הכנסת כשבידו רצועה והיה מצליף ללא הבל בין עני לעשיר. יבין תלמיד חכם ועם הארץ, את אותה מנת ה„מלקות“.

פרק זמן זה של ערב יום כפור לפנות ערב היה רציני ביותר. האוירה היתה מתוחה, והיה מורגש כי עומדים לפני חופשה בפני בית-דין.

בית הכנסת התמלא כולו. הוצאו ספרי התורה מארון הקודש. היהודים היו לברשים קיטלים וטליתות, ופניהם ורחו באור של קדושה, דומים למלאכים.

לאחר תפלת „כל נדרי“, שנערכה תוך התעלות והתלהבות, נשארו הרבה מהמתפללים כל הלילה בבית הכנסת ובילו שם בלימוד תורה או באמירת תהלים. יום הכפורים עבר כולו בתפלה ותחנונים. ברג לשיא ההתלהבות הגיעו המתפללים בעת תפלת „נעילה“.

לאחר שגמרו את התפלה היו מחדשים את הלבנה.

התורה הראשון לעברית בסטודניצה

ר' שמואל יונה כהן היה טיפוס מענין ונדיר מאד גם בזמנו. הוא היה פסג תורה וחכמה, ואם כי לא היה חניך האוניברסיטה, וגם בנימנסיה לא למד, בכל זאת עלה בידוער הוי ובהשכלתו על הרבה גומרי אוניברסיטאות. את השכלתו רכש לו בעצמו, תוך יגיעה רבה. הוא היה ציוני מסור בלב ונפש, והיה פעיל מאד בעבודה הציונית כמעט במשך 40 שנה. הוא היה מדבר בביתו ועם כל מכריו שמתוך לביתו רק עברית. בשנות חייו התרוסס מצב בריאותו. הוא סבל מקצרות, הרופאים אסרו עליו לעבוד, אבל הוא לא יכול היה להשלים עם זה. בעבודת הזאת שהמשיך בה קיפד את פתיל חייו, והוא נפטר ללא עת. יהודה ופנחס כהן שני בניו סגנו לתומם את שתי אבותיו של אביהם. אהבת העם

ועתה דמותו שזורה במסכת העיירה סכודניצה הקטנה. קשה לי לשוב ולזכור את הקלויו בלערי יהודי צנוע ופשוט זה. קשה לי לתאר שוב את חגיגת ברית מילה. חתונה, שמחת תורה, הקפות ויטאר שמחות תמימות לסוגיהן בלי יהודי תמים וקר זה. ומה רעד קולו הצרוד בקראו מנהמת לבו בשעת תפלת נעילה. העיירה סכודניצה שלי חרותה בזכרוני לא בזכות הרב שלה ולא בזכות יהודים ימים ולמדנים אחרים כי אם בזכותו של ר' פסח הסבל. שלום לעפרו באשר הוא.

י

בחודש ינואר שנת 1933 נפרדתי מקרובי ומידידי שבעיירתי סכודניצה. אמנם, לא נולדתי בעיירה זו, אולם בשך 20 שנה התגוררתי בה. קניתי לי שם חברים ורכשתי לי בה ירדים רבים. עיירה זו קרובה מאד ללבי. מי שלל או כי יעלה בגורלי להקים מוכרת מצבה בכתב לזכר העיירה הזאת ויהודיה. היו בו יהודים יקרים. אמונים עלי תורה ויראה ובעלי מדות טובות. העיירה היתה מפורסמת במעשי הצדקה שלה ובאדיקותה ברעיון הציוני לא רק מצד הנוער כי אם גם מצד הזרז הקשיש וגם הזקנים. מי היה יכול להעלות על דעתו כי עלי יהיה להספיד לא רק אנשים יחודים שבה אלא את כל העיירה! מי יכול היה להעלות על דעתו מחשבה כה מופזעת על דבר השמדת כל יהודי העיר הזאת — וקח, טף ונשים בבת אחת!?

חורבן סכודניצה והסביבה:

קריפיוו'ק, ריבניק, מאיז'ואריטש, פריפרוסטינא. זה היה ב'3 זמנים. ביום ה' חמוז שנת 1941 הגיעו הנרמנים לסכודניצה ועודדו את האוקראינים להרוג ולאבד את היהודים. באותו יום בשעה 12 הרגו את יוליס וזר ואשתו — יתושע ביטנר. חטפו את השוחט בעריש יעקיל, רתמו אותו בעגלה וסחבו אותו עד המונומנט של לנין. הרימו את המונומנט של לנין על העגלה וככה סחבו את בעריש והעגלה דרך הרחוב כאלו סוחבים אלקי ישראל בצעקות ובזוולות. במשך 3 ימים עד ט' בתמוז תכנו מנהיגי האוקראינים האלקי בבשקו. סטמפיצא. באראן והכומר תכנינו מפורשות לסדר פוגרום על יהודי סכודניצה והסביבה. התחילו להוציא מהבתים אנשים. נשים וטף והרגו באותו יום שבת. ט' תמוז, 198 נפשות. הרב איכנשטיין ובניו שטר יצחק מישפחת נוסבלט הויפטמן מניה ובעלה שמואל " ברטפלד נטע וולף והערש לזברכבוים " קנול לוניק קלינגהופר הערש וליסא גרשנברג רוזנברג עזויאל ובנו שמואל

הסגר (פלצר) ליור ונתן השוחט בעריש יעקיל באקנרוטה מלך בן אברהם ובנו משה ויינטרויב חיים בירנבוים ליב בן יצחק משפחת ברום טורן יצחק באקנרוטה ישראל ומשפחתו באקנרוטה שלמה ומשפחתו משפחת הויזר משפחת וייסמן קוהל אברהם ואשתו משפחת גרטנר יצחק השמש גולדסיסר השמש מוירר ומשפחתו משפחת לטנר משה יהודים מהסביבה ביניהם קלינגהופר לנגהויצער יחיאל לנגהויצער מרדכי ובנו יוסף הויפטמן ביניש שטולבך וולף ומשפחתו שטולבך ירחמיאל וגם המשומדת ספקי משפחה באס קאספרברג ובעלה הנוצרי לנדאו משה ר' נחמן פסח הויזר הירש ניטרכ רוניק דיאמנד ביצנר נחום אבנפלד ליב ובנו אלישע אלית דיאמנד פסיל ברוך ומשפחתו אבנפלד ליב ובנו אלישע ביטנר מלכה מרדכי וולף ומשפחתו בינדר אברהם ושלום משפחת חיים ביטנר, אשתו אינשטיין משה ומשפחתו רוחה ובנס הרש שרקינגר האלף פסטר שמואל " הויזרברג איזיק הויזרברג 2 בניים של מטיס שניידר שרקינגר האלף רוחה ובנס הרש " איזניר בלוך פסטר שמואל בוקסמן מאיר ושלוש ממאידן הערש בני של יוסף גינזבורג זלינגר נפתלי שטרק חנה הויפטן ליור ושלמה שארף שמואל ומשפחתו ביום השני חטפו שוב פעם נשים וילדים לחפור בורות כדי להשליך בהם את הנהרגים. כמה ימים שדדו הכל. כל מה שאפשר היה לסחוב. בזה נגמר הפוגרום הראשון. בחודש אלול אותה השנה 1941 אספו את היהודים מהסביבה אוריטש פרופרוסטינה, חפרו בור והרגו אותם במכות ירייה. אחרי הפוגרומים האלה נפל פחד על יתר

מלכה, בירגבוים אליה ומשפחתו, וואראנר מלכה ושני ילדיה, וואראנר רוזה אשתו של הרש ושני ילדיה, באקני רטה ליבלה ואשתו ובנו, הקלגסיס חללו בתי כנסיות, הפכו אותם לרפתות, הרבה ספרי תורה החכו לחיכוכות, נשארו 4 ספרי תורה אצל בבשא, הלכו כמה יהודים לקבל אבל לא קבלו, ככה נחרבו עיר ואם בישראל, מקום תורה, מקום צדקה, יהודים יקרים, אנשי מעשה יראים ושלמים הלכו ואינם, גדול השבר ואין נחמה.

תשמשנה השורות האלה כמצבה לפורי קבר אחים של קדושי סכודניצה.

כבוד לזכרם!

האנשים והמון אנשים ברחו. נשארו רק עוד 280 נפשות מהם מתו יום יום אנשים שכן הרעב והמחלות והצער היה תגורם להרבה מתים.

בחודש אוגוסט 1942 חטפו 60 נפשות הובילו אותם לרכבת בוריסלב, בינתיים מתו יום יום אנשים מרעב וכר ביום 22.10 שנת 1942 קבלו סקודה שארית הפליטה לעזוב את סכודניצה. סכודניצה נשארה יודען ריין. ר' מנדיל זלינגר מת בביה"כ הגדול דרוהודביץ עטוף טלית וקישל הפעם האחרונה ראחה אותו סולמית פסטר.

אנשי סכודניצה שנהרגו בדירוהוביץ: יוסי עמוס ומשפחתו, שטרומן שמעון, בירגבוים וולף, וואראנר פרידה, שמואל ומשפחתו, זלינגר יוסף ושני בנים, בירגבוים יצחק ובתו